

Oudenaarde

Bulten, buien en bier

8 augustus 2010

Oesters worden hier niet gekweekt voor zover ik weet, maar wanneer je het toeristische hoeraproza zelfs maar vluchtig doorleest, valt het op hoeveel „parels“ er desondanks wel moeten zijn in Vlaanderen. Volgens mij wordt er daartoe druk gedoken in troebele water-tjes. Je kan het immers zo gek niet bedenken of één of ander plaatsje dat dreigt door de zeef van de publieke aandacht te vallen, bedenkt zichzelf wel met dat epitheton ornans. Het stemt me meestal wat sceptisch over wat er werkelijk te beleven of te zien is. Voor Oudenaarde kan ik deze versiering van de plaatsnaam wel billijken: het is een historische stad met een heel oud en rijk verleden en dat blijkt zelfs al bij een oppervlakkige beschouwing. Dus, wanneer die stad zichzelf „Parel van de Vlaamse Ardennen“ noemt, nou ja, ik kan er wel inkomen. Al hebben de Vlaamse Ardennen dan ook nauwelijks een dergelijke versiering nodig. Ze zijn op zich al een goede wijn die geen (parel)krans meer hoeft. Het kan natuurlijk ook zijn dat ik bevooroordeeld ben. Jullie zullen mijn bewering eventueel zelf eens op zijn waarheidsgehalte moeten gaan onderzoeken.

Het bovenstaande plus het feit dat het al een hele tijd geleden was dat ik me nog eens in die fiere stede liet zien, was mede de aanleiding om te besluiten aan de Ronde van Vlaanderen voor Wandelaars van de wandelclub Hanske de Krijger mee te doen. Komt daarbij dat recentelijk wat fysieke problemen me het gevoel hadden gegeven in toenemende mate nutteloos te zijn. Een gedachte die ik slecht verdraag. Om die immer donkerder wordende wolken te verjagen bood deze wandeltocht, onder meer, de legendarische afstand van iets meer dan 42 kilometer. Een afstand die zijn naam kreeg toen de Griekse soldaat Phidippi-des hem in het jaar 490 voor Christus liep. Volgens de niet te verifiëren legende snelde hij daarbij van Marathon naar Athene om het nieuws van de overwinning van de Atheners (onder leiding van generaal Miltiades) op de numeriek veel sterkere Perzen te melden. Dat gebeurde toen Darius koning was over de Meden en de Perzen. Je weet wel: die jongens van de onwrikbare regels. Naar het schijnt had hij voordien nog heel wat meer door het Griekse landschap gerend. De man had blijkbaar het heen en weer. Hetgeen hem uiteindelijk niet goed bekwam want na deze laatste tocht, van Marathon naar Athene, viel hij dood neer na het uitbrengen van de woorden „Verheug u, wij hebben gewonnen!“ Hij bleek een zonnesteek te hebben opgelopen. Het was verre van mijn ambitie het tot dat uiterste te laten komen maar zo'n marathon... het heeft nog altijd iets. Bovendien bleek de echte afstand toen ik vertrok 42,200 kilometer te zijn en dat is toch zeer dicht tegen de theoretische 42,195 kilometer van de echte marathon. Alzo: vort met de geit. Klaar voor een nummertje zweten en zuchten op de hellingen langs de Scheldevallei.

Oudenaarde is gesticht op de linkeroever van de Schelde. Die rivier vormde lange tijd de grens tussen Frankrijk en het Heilige Roomse Rijk. In het jaar 1030 wilde graaf Boudewijn IV van Vlaanderen dat er een burcht werd gebouwd. En zo geschiedde. De toren van Oudenaarde (turris Aldenardensis) moest dienst doen als tegenhanger voor wat de Duitse keizer op de andere oever in Ename had neergezet. In de dertiende eeuw werd de donjon dan vervangen door een groter kasteel.

Graaf Filips van de Elzas gaf de stad in 1150 een stadskeure. Van toen af ontstonden er twee stedelijke vestingen: Oudenaarde op de linker- en Pamele op de rechteroever van de

Schelde. Pas in 1558 versmolten beide stadskernen.

De stad is ook de geschiedenis ingegaan als geboorteplaats van Margaretha van Parma. Zijn schijnbaar onverzadigbare seksuele appetijt bracht keizer Karel er toe om bij de weversdochter Johanna van der Gheynst een kind te verwekken. Niet het minste der mensen zou later blijken, want van 1559 tot 1567 regeerde zij als landvoogdes over de Nederlanden.

In en om de stad werd in de loop der tijden nogal wat afgevochten. In het meer recente verleden, de Eerste Wereldoorlog, werd tijdens de Slag aan de Schelde van 1 november 1918 onder meer de Sint-Walburgakerk zwaar beschadigd. Ook de kerken van Bevere, Eine en Heurne werden bij deze slag tot puin geschoten. Nadat de geallieerden zich in november 1918 hadden gehergroepeerd, werd Oudenaarde door de Duitsers aangevallen met gifgas. Daarbij vielen veel burgerslachtoffers.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Oudenaarde opnieuw beschoten. De beschadigingen waren toen weliswaar minder erg maar niettemin duurde het toch nog tot 1949 vooraleer alle schade hersteld was.

Het stadhuis van Oudenaarde

De wandeling ging van start in de evenementenhal „De Qubus“ achter het station. Het gebouw zag er inderdaad een beetje als een kubus uit. Met veel glas en beton. Spoedig leidden de oranje pijltjes me naar het hart van de stad: de Grote Markt met het schitterend mooie stadhuis. Al maakt het aanzien van zoveel versiering aan een bouwwerk me dan altijd wat zenuwachtig. Het valt echter niet te ontkennen dat Oudenaarde in de eerste plaats befaamd is om precies dat stadhuis. Het staat bekend als hét schoolvoorbeeld van Brabantse laatgotiek. Het stadhuis en de aangrenzende lakenhal werden gebouwd tussen 1525 en 1536 door de Brusselse bouwmeester Hendrik van

Pede. Als bouw materiaal diende Balegemse kalkzandsteen. Dat materiaal heeft het echter wat moeilijk met de negatieve uitvloeisels van onze moderne levenswijze: het wordt ernstig aangetast. Bij een recente restauratie zijn de sculpturen op de torens dan ook vervangen door replica's in Noord-Franse steen. Deze steensoort blijkt beter bestand te zijn tegen luchtvervuiling en zure regen.

Hanske de Krijger, wakend(?) over de stad.

Je kan je afvragen waarom een wandelclub zichzelf met de naam „Hanske de Krijger“ bedenkt. Het antwoord daarop staat sinds 1538 boven op het stadhuis. Daar prijkt het roodkoperen vergulde beeld van Hanske dat uitkijkt over de stad en de rest van de Vlaamse Ardennen. De legende vertelt dat het uitkijken van Hanske tijdens zijn leven soms niet al te veel voorstelde. Toen Keizer Karel Oudenaarde bezocht had stadswachter Hanske, die zogenaamd op de uitkijk stond, hem niet zien aankomen. Hij was namelijk in slaap gevallen doordat hij te veel Oudenaards bier had gedronken. Volgens een legende uit de zestiende eeuw zou Keizer Karel daarop hebben opgedragen om een bril in het wapenschild van de stad te zetten om het slechte zicht van de stadsbewoners te corrigeren. Het is één van de ontelbare verhalen en legendes rond Keizer Karel want in werkelijkheid is het embleem in

het wapenschild geen bril maar een gotische letter „A“ van Audenaerde.

Voor het vinden van het verband tussen Oudenaarde en bier heb je al evenmin een bril nodig. De stad staat van oudsher bekend om zijn bruine bieren en dat willen ze daar geweten hebben. Brouwerijen zijn er nog immer te kust en te keur. Onder meer Cnudde, Ename, Felix, Liefmans en Roman. En hoogstwaarschijnlijk zijn er ook nog kleine, ambachtelijke brouwerijtjes. Hoewel de meeste Oudenaardse brouwerijen tegenwoordig door grotere concerns zijn overgenomen, wordt het bier nog steeds in Oudenaarde zelf gebrouwen. Een ander groot bierliefhebber waar je in Oudenaarde niet naast kan kijken is Adriaen Brouwer. Tja, nomen est omen en de man had duidelijk zijn naam mee. Hij moet een kort maar zeer tumultueus leven hebben geleid. Er is niet veel concreets over bekend. Hij was één van de bekendste genreschilders uit de 17e eeuw. Iemand heeft hem ooit eens „de grote meester van de kleine werkjes“ genoemd. Hij zou schilders als de broeders Van Ostade en David Teniers de Jonge hebben beïnvloed. Zijn werk werd zelfs door kunstenaars als Rembrandt en Rubens verzameld en bestudeerd. Van Adriaen Brouwer zijn slechts 60 ongedateerde werken bewaard gebleven. Brouwer stierf kennelijk als een arme sloeber. Hij vond een bescheiden graf in de kerk van de Carmelieten. Nu nog is zijn naam in de openbaarheid veelvuldig te zien. Als biermerk! Of wat had je gedacht?

Het Centrum van de Ronde van Vlaanderen.

Dat de titel van deze wandeling refereerde aan de Ronde van Vlaanderen is ook al geen wonder. Die internationaal vermaarde wielervoerster, Vlaanderens mooiste, doet elk jaar Oudenaarde aan en de stad heeft een museum dat gewijd is aan de Ronde en aan de wielersport in het algemeen. Ik ben er voorbij gelopen.

Er is in Oudenaarde nog een ander gebouw waar je niet naast kan kijken: de Sint-Walburgakerk.

De indrukwekkende toren van de Sint-Walburga.

Omdat de achterkant van die kerk paalt aan de Grote Markt, moest ik er sowieso toch al voorbij. Bovendien is de toren van Sint-Walburga 88 m hoog en is hij daardoor van heinde en verre te zien. Het is, naar mijn mening, een somber en wat bedreigend bouwwerk. De kerk bestaat eigenlijk uit twee delen en ze is nooit helemaal afgewerkt! Indien dat wel zo zou zijn, dan stond de kerk nu tot midden op de markt! Doordat de kerk in verschillende periodes werd gebouwd, zijn er ook verschillende stijlen in te onderscheiden. Het koor uit de 13^e eeuw toont de vroege Scheldegotiek. Het is een overblijfsel van de oorspronkelijke kerk die herbouwd werd in 1150 na een brand in 1126. De benedinkerkerk daarentegen is gebouwd in Brabantse gotiek en stamt uit de 15^e en 16^e eeuw. Dan is er nog een barokke kap uit 1620 boven op de gotische toren waarvoor architect Simon de Pape verantwoordelijk was.

De langste afstand van de aangeboden wandelingen werd een lusje opgelegd dat resulteerde in het opnieuw aankomen bijna aan de voet van de Sint-Walburga. Waar we met zo'n vijftien mensen en twee honden op een kluitje stonden te overleggen wat we nu verder moesten aanvagen. Een adequate richtingaanwijzer ontbrak daar nu eenmaal. Doordat sommigen van dit twijfelende gezelschap blijkaar al

eerder deze wandeling hadden gemaakt werd besloten dat we, naar links de brug over, naar Leupegem moesten. Wat een eind verder door de daar wél aanwezige pijltjes werd bevestigd.

Leupegem is één van de talrijke deelgemeenten van Oudenaarde. Het noorden van het dorp gaat naadloos over in de stad. In het zuiden ligt de vallei van de Maarkebeek. De loop van de Schelde werd in de vijftiger jaren van vorige eeuw rechtgetrokken. Hetgeen het aanzicht van het dorp grondig veranderde: het ligt daardoor niet meer onmiddellijk aan de rivier.

Het dorp was waarschijnlijk reeds sinds Karolingische tijden bewoond. Misschien zelfs al eerder. Het valt historisch gezien niet van Oudenaarde weg te denken. Leupegem is een samentrekking van „Leupe's heim“. Het huis of de woonst van Leupe, dus. In de vroege Middeleeuwen ontwikkelde het zich samen met Volkegem en Edelare tot een onderdeel van het patronaat van de abdij van Ename. Zoals dat nu nog steeds het geval is, lag Volkegem boven op de heuvel, Leupegem beneden aan de oever van de Schelde en Edelare

De Sint-Amanduskerk in Leupegem. Ooit het tafereel van een ernstig ongeval.

tussen de twee in op de flanken van de Edelareberg. De drie dorpen behoorden eertijds tot de Baronie van Pamele.

De Sint-Amanduskerk werd gebouwd in 1830 en het was toen reeds de vierde kerk. Ze verving een laatgotische kerk uit de zestiende eeuw. De kerken die er voordien stonden werden herhaaldelijk vernield of geplunderd door al wie hier gewapend ooit eens voorbijkwam. In 1830 werd er na veel moeilijkheden en in een ijtempo een kerk gebouwd. Die haast was geboden omdat de oude kerk reeds verkocht was.

Op 1 januari 1831 moest de nieuwe in dienst genomen worden. Haast en spoed waren ook in dit geval niet goed want de hele zaak stortte in! Door de steunen onder de bogen die de zuilen verbonden te vroeg weg te nemen werden drie zuilen weggeduwd waardoor de muren boven de zuilen instortten.

Daarbij verloren vijf werklieden het leven en werden er vier zwaar gewond. Van deze laatsten overleed er later nog een aan de gevolgen van zijn verwondingen. In die deplorabele onafgewerkte toestand werd de kerk op 29 december 1830 toch ingewijd. De Heer wordt nu eenmaal geacht te slaan en te zalven met dezelfde hand.

Het was in de schaduw van deze kerk dat de eerste rust- en controlepost was ondergebracht. We keerden er later nog eens terug.

De toer ten zuiden van Leupegem voerde me onder meer langs de Ladeuze. Dat is een straat in Etikhove in de gemeente Maarkedal maar ook een helling waarvan de top op 83 meter boven zeeniveau ligt. Met een gemiddelde hellingsgraad van 6,3%. Het steilste stuk gaat zelfs met 16% omhoog. Desondanks is dat niet het ergst denkbare. Bij deze wandeling waren er andere hellingen die geen naam schijnen te hebben maar die toch heel wat pittiger waren dan deze Ladeuze. Het is trouwens ook geen „klassieke“ helling uit de Ronde van Vlaanderen want ze is maar één keer in het traject opgenomen geweest. In 2003 toen er aan de nabije Eikenberg werd gewerkt en die dus niet kon beklommen worden. Altans niet met de fiets.

Een oude bekende was de „Ommelozen Boomstraat“. Hoewel... bekend? De naam was me vertrouwd uit eerdere wandelingen maar niemand heeft me ooit verklaard wat ik me bij

De kleurrijke calvarie bij de Sint-Martinuskerk van Edelare.

„ommeloos“ moet voorstellen.

Vanuit Leupegem werd ik nu op weg gestuurd naar Edelare. Dat ligt op de hellingen van de gelijknamige berg. Het dorp wordt doorsneden door de N8 die naar Brakel gaat. Er zijn ernstige vermoedens dat dit traject reeds ten tijde van het Romeinse Rijk bestond. Historisch gezien was het dorp, zoals reeds gezegd, onderdeel van de baronie Pamele en het gold als een eenheid met Volkegem en Leupegem. De naam Edelar duikt voor het eerst op in 1110, toen de altaren van de drie dorpjes officieel aan Ename geschenken werden. Het beginsel van het huidige Sint-Martinuskerkje moet er toen reeds ge-

staan hebben. Tussen 1300 en 1400 bevond zich op de flank van de heuvel een kapel die geleidelijk tot kerk is verbouwd. In de 19^e eeuw was deze kerk echter zeer bouwvallig geworden. De lokale priester maakte ze opnieuw bruikbaar. In 1973 brandde ze af en diende ze grotendeels gerestaureerd te worden.

Het eerste van een reeks bidkapelletjes van de Lange Ommegang van Kerselare.

Onderweg kwam ik voorbij aan verschillende kapelletjes die onderdeel waren van de Lange Ommegang die in Kerselare begint. Boven op de Edelareberg, grenzend aan Mater, ligt immers het gehucht Kerselare. Dat is een bedevaartsoord, dat in het midden van de 15^e eeuw ontstond nadat de dochter van de baron van Schorisse op miraculeuze wijze genezen zou zijn door toedoen van een Mariabeeld. Omdat dit beeld oorspronkelijk aan een kersenboom hing, werd die plek Kerselare genoemd. De baron bouwde er uit dankbaarheid een kapel. Nog altijd volgens de overlevering zou de baron tijdens een bedevaart naar het Heilige Land in Egypte door een krokodil aangevallen zijn. Het aanroepen van de Heilige Maagd zou dan de vele bedoelingen van het monster hebben bezworen en werd het leven van de baron gespaard. De krokodil bekwam het minder goed: ze werd gedood, gebalsemd en later in de kapel van Kerselare gehangen. De krokodil, of een replica ervan, werd in 1961 evenwel samen met de kapel door een brand verwoest. De nieuwe modernistische kapel is een betonnen constructie die nooit volledig afgewerkt werd. Dit betonnen hol doet meer denken aan een podium voor een rockconcert dan aan een kerk. Ik werd er gelukkig niet weer mee geconfronteerd op deze wandeling. Oef! Ik vind het een bedreigende en onheilspellende plek. Maar misschien krijg ik nu weer de gedachtenpolitie over me heen die poneert dat ik dit gebouw van een onaardse schoonheid moet vinden.

Onder het oppervlak van de Edelareberg moet zich een uitgebreid militair bouwwerk bevinden: het Kezelfort. Ik heb er

nog nooit iets meer van gezien dan een straatnaam, maar het moet er wel degelijk zijn. Het fort is in de tijd dat we verenigd waren met Nederland gebouwd. Het maakte deel uit van de zogenaamde Wellingtonbarrière en het diende om mogelijke Franse aanvallen van op de heuveltop af te slaan en om de Schelde in de gaten te houden. Nadat België een zelfstandig land geworden was, werden de militaire uitkijkposten afgebroken. Het netwerk

van gangen is daarentegen bewaard gebleven. Het fort is nu een zeer belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen. De plaats waar het fort zich bevindt is wel privé-eigendom en daardoor niet vrij toegankelijk.

Bij de kerk van Edelare begint ook één van de twee lussen van de Bierbrouwer Wandelroute. Volgens de peptalk op het voorhanden zijnde bord is deze wandelroute tot stand gekomen met medewerking van de Vlaamse Toeristenbond. Het is een herziene uitgave van wat voorheen het Adriaen Brouwerwandelpad was. Voor wie een of twee van deze 12 kilometer lange lussen wil lopen: ze passeren volgens het bord in Edelare aan de allermooiste plekjes, steegjes en panorama's in de Vlaamse Ardennen. Met de nieuwe naam van de route wil de toeristische dienst hulde brengen aan de figuur van Adriaen Brouwer en wil men de nog bestaande Oudenaardse brouwerijen in de schijnwerpers plaatsen. Het is

Het Sint-Martinuskerkje in Volkegem. Er wordt aan gewerkt!

maar dat je het weet maar misschien bewezen ze de schilder toch meer eer door zijn naam voor de route te handhaven.

De volgende plaats waar de wandelaar de vermoeid rakende leden even rust kon geven en hij of zij desgewenst iets kon nuttigen, lag in Volkegem. Dat is een dorpje van ongeveer 900 inwoners. Het ligt op een heuvel die, hoe kan het ook anders, de Volkegemberg heet. Het is een ruraal gebied dat nog grotendeels van landbouw afhangt.

Vermoedelijk waren hier reeds nederzettingen in de 7^e eeuw. De naam is een samentrekking van „Fulko's heim“ wat alweer een typisch oud-Frankische naamgeving is. Het dorpsplein heeft een wat eigenaardige naam maar die is afkomstig van de familie De La Kethulle die in de 17^e eeuw de heerlijkheid Volkegem in eigendom had. Op dat dorpsplein staat ook het oude romaanse Sint-Martinuskerkje, waarvan de geschiedenis misschien reeds tot de tijd van de Merovingers teruggaat. Er zijn in latere tijden gotische zijbeuken aan toegevoegd. Op het dorpsplein staat ook het sobere gedenkteken voor de gesneuvelden uit de Eerste

Wereldoorlog. Op het grondgebied van Volkegem liggen twee steile hellingen die onder wielertoeristen populair zijn: de reeds eerder genoemde Volkegemberg en de Wolvenberg. Deze laatste heeft een hellingsgraad die op het steilste stuk tot 19% gaat! Een heel klein stukje van de Wolvenberg stond ook bij deze wandeling nog op het programma, maar dat bleek eerst veel later.

Vooreerst leidde de weg nu naar Mater. Waarbij de Boigneberg diende beklommen te worden. Dat is zowel een helling als een straat in Maarkedal. In 1978 was dit nog een smalle kasseiweg in slechte staat. Sindsdien is het een smalle betonweg. De helling wordt wel eens opgenomen in het roadbook van de Ronde van Vlaanderen. Maar goed, voor mij was de Boigneberg slechts de weg die me naar Mater voerde en die op mij vanwege zijn helling

niet al te veel indruk maakte.

Mater is al sinds 1969 een deelgemeente van de stad Oudenaarde. De grootste deelgemeente zowaar. Eens buiten de dorpskom zijn op het grondgebied van Mater hoofdzakelijk landerijen, weiden en akkers te zien. Het terrein is er zeer heuvelachtig. Daarom en wegens de kasseien, is de Abeelstraat in Mater een vast onderdeel van de Ronde van Vlaanderen. Door de wat afgelegen ligging zijn er in Mater nauwelijks handelszaken te vinden.

Nog een Sint-Martinuskerk. Deze keer in Mater. Die heilige moet hier in de streek erg populair (geweest) zijn!

De kapel van Sint Amelberga.

De bedrijvigheid is vooral op landbouw gericht. De uitzondering is de Brouwerij Roman, bekend van de Ename-abdijbieren en de speciale „bruintjes“. Roman is één van de laatste echte Oudenaardse brouwerijen. Er zijn hier restanten van een Romeins legerkamp ontdekt in de buurt van de Kasterstraat. Dat „Kaster“ moet wel etymologisch verwant zijn met het Latijnse castrum oftewel „kamp“.

Het dorp heeft een groot plein, het Matersplein, waar de Sint-Martinuskerk staat. Die komt tot ons uit de 18^e eeuw. Achter de kerk bevindt zich een grote kapel die ten dele veel ouder is dan de kerk. Dit heiligdom is gewijd aan Sint-Amelberga. Het monument werd in de vroege 20^e eeuw grondig gerestaureerd. Voordien was de kapel gebruikt als stal. Volgens de overlevering werd Amelberga in het begin van de 8^e eeuw achterna-gezeten door Karel Martel. Die man heeft nog een straat in Mater naar zich vernoemd gekregen. Zij vond beschutting voor dit mannelijk geweld in Mater. Waar ze, het kon niet missen, op miraculeuze wijze de naar haar genoemde bronnen schiep door met een zeef (!) water te scheppen uit de waterput van een gierige boer en het vervolgens op een akker te laten druppelen. Of hoe men door gepast te scheppen iets kan scheppen.

De Sint-Amelbergakapel zou zich op de-

zelfde plaats bevinden als waar lang geleden het hutje van Amelberga stond. Al is er tot nu toe geen archeologisch onderzoek gedaan om deze theorie aan de waarheid te toetsen. Jaarlijks trekt de processie ter ere van Sint-Amelberga door het dorp. Die ommegang was in vroeger tijden bedoeld om een vruchtbare oogst af te smeken. Nu wordt daar kunstmest voor gebruikt. Er wordt wel eens beweerd dat de enige keer dat de oogst in Mater volledig mislukte, in 1888, het te wijten was aan het feit dat toen de processie niet had plaatsgevonden. Op onze dagen is de ommegang, die traditioneel te paard verloopt, vooral een evenement waar toeristen op afkomen. Elk jaar worden de Maternaren tot de processie uitgenodigd door een trommelaar, een fluitspeler en een nar, die van huis tot huis trekken. Binnen de grenzen van Mater bevindt zich nog een werkende windmolen en gelukkig ging de wandelweg langs dit relict. Het is de Tissenhovemolen en hij staat op 105 meter boven de zeespiegel. Al van lang geleden is er sprake van dat hier een windmolen stond. Althans, bijna op deze plaats. Blijkbaar werd hij, na herbouwd te zijn in 1768, van een lager gelegen plek naar hier verhuisd. Het is een houten staander-, stander-, standaard- of staakmolen. Dit soort molen wordt zo genoemd omwille van de verticale spil waaromheen het hele molenhuis, het molenkot, draait. Dat molenkot staat bij deze molen overigens wat uit het lood wat hem, gezien zijn eerbiedwaardige leeftijd, wel vergeven kan worden. Tenslotte komt er ook bij ons, mensen, met de toenemende ouderdom wel eens wat scheef te staan. In 1956 reeds werd de molen beschermd als monument en in 1975 en 1976 werd hij bedrijfsklaar, maalvaardig, gerestaureerd. Omdat er in deze molen drie zolders zijn, wat weinig voorkomt, is hij zeer zeldzaam! De ligging van deze molen is uitzonderlijk, zo hoog

De Tissenhovemolen.

als hij daar staat. Naar het schijnt moeten van hieruit de torens van Gent en Deinze met het blote oog zichtbaar zijn. In droevere tijden gebruikten de Duitsers hem als uitkijkpost. Wellicht door het wat nevelige weer kon ik de torens niet zien. Wel een andere windmolen. Indien ik het goed heb moet dat de Vinkemolen in Sint-Denijs-Boekel geweest zijn. Dat is de jongste windmolen in Vlaanderen want hij werd pas in 2003 gebouwd met onderdelen en naar het model van een houten windmolen in Oosterzele die in 1983 door een storm werd omgeblazen.

De Tissenhovemolen werd begin 2006 andermaal gerestaureerd. Hierbij kreeg de molen onder andere nieuwe wieken en nieuwe leien op de kap en de windweeg. Voor wie het weten wil: de windweeg is de naar den wind gerichte wand van een molen. Dus de wand waar de wieken zich bevinden. De kostprijs van de werken liepen op tot een slordige 120.000 Euro! Om maar te zeggen dat het instandhouden van een oude windmolen geen klein (Oudenaards) bier is.

Hetgeen ik gaandeweg begon te vermoeden, bleek ook te kloppen: het uitgezette pad leidde naar het Bos 't Ename. Dat is een uitgebreid bosgebied dat grotendeels in handen is van Natuurpunt Vlaanderen. Het wordt echter wel beheerd door een aparte Werkgroep met dezelfde naam als het bos. Er groeien daar ongewoon veel plantensoorten. Het tegenwoordige Bos t' Ename kreeg door eeuwenlang hakhoutbeheer een enorm grote biodiversiteit. Recent onderzoek heeft aan het licht gebracht dat ongeveer 40% van de Vlaamse flora hier voorkomt. Hier vindt men vooral elzen en essen, met hier en daar wat meer zomereik en haagbeuk. Niet te vergeten zijn ook de verschillende stukjes bronbos.

Zoals reeds gezegd werd dit bos eeuwenlang uitgebaat als middelhoutbos. De dichte struiklaag werd zo om de negen jaar gekapt. Dat had het oogsten van het hout tot doel. Daarbij bleven enkele bomen ongemoeid en die konden dus uitgroeien. Daardoor ontstond een bos dat heel erg open was waardoor tal van planten en dieren er zich thuis voelden. Rond 1880 werd het bos echter omgezet in akkers. Er bleven echter nog voldoende hout-

De ogenschijnlijk onmogelijke bult: de Konijnenberg!

kanten waarin zeldzame soorten konden overleven. Door herbebossing en de manier waarop het gebied nu wordt beheerd, kunnen allerlei planten zich weer over een groter oppervlak verspreiden. Het centrale deel van het bos is vrij toegankelijk langs twee wandelpaden. Voor de kwetsbare delen is de begeleiding van een Natuurpunt-gids vereist. Mijn wandelweg verliep hoofdzakelijk langs het Mariette Tielemanspad. Geen familie van Jean „Toots“ Tielemans en van bluesette zal ze nog nooit gehoord hebben. Van natuurbescherming des te meer.

Ook cultuurhistorisch is het een heel waardevol bos. Zo kwam ik andermaal voorbij aan wat op het eerste gezicht er

uitziet als een onooglijke, met veel (on)kruid begroeide hoop aarde. Het is in feite een historische Konijnenberg. Dat is een relict uit de periode dat de abdij het hier nog voor het zeggen had. Het konijn had de laatste ijstijd in onze streken niet overleefd. In de 13^e eeuw kwam men ertoe deze diersoort hier opnieuw te introduceren. De grondsoort is in de Scheldevallei nogal zwaar en de konijntjes vonden dat niet leuk om er hun woninkjes in uit te graven. De mens heeft ze op bepaalde plaatsen dan wat geholpen door het opwerpen van kunstmatige heuvels waar die beestjes zich wel konden uitleven. Natuurlijk werd dat niet zomaar uit dierenliefde gedaan. De abdij en de adel waren geïnteresseerd in het vlees en het bont. Hier in het Bos 't Ename wordt het veld net naast de Konijnenberg het Hoedemakersveld genoemd. De pachter hiervan was destijds immers de hoedenmaker die de konijnenvellen verwerkte.

Verder is er ook nog een holle weg, een relict uit, zowaar, de prehistorie. Deze weg werd ook door de Romeinen gebruikt om vanuit de vallei tot aan het legerkamp op de top van de heuvel te komen. In geschriften van de abdij uit 1244 wordt deze weg aangeduid als „cava strata“, noch min noch meer een „holle weg“ dus. Deze antieke verkeersader werd zeer kortzichtig ooit nog volgestort en er werd een nieuwe weg aangelegd, parallel aan de oude holle weg. Dat is nu nog de Kattenberg. In 1994 werd de holle weg echter weer vrij gegraven.

Via een steil pad kwam ik bovenaan de Wolvenberg. Onderweg verwees een bord omstandig naar een industriële droom die hier in de streek ooit werd gekoesterd. Men dacht hier steenkool te kunnen winnen. Het heet daar het Walenbos en waar het bord staat, kent men het nog steeds als „de Kolenput“.

Vanaf het einde van de 18^e eeuw werd er steeds meer van hout overgeschakeld op steenkool. Zowel voor huisbrand als voor industriële toepassingen. Om aan de stijgende vraag te blijven voldoen werd er op vele plaatsen gezocht naar steenkooladers. Ook hier dus. Ergens had men uitgevogeld dat het heel goed mogelijk was dat het zwarte goud hier op exploitatie lag te wachten. De redenering was dat er een verbinding moest bestaan tussen de winningsgebieden van het Duitse Ruhrgebied, de Borinage en Noord-Frankrijk. En wat dacht je? Deze plek bleek precies op die lijn te liggen. In 1766 richtten een aantal vooraanstaanden, onder wie de abt van Ename, een compagnie op die van keizerin Maria Theresia toelating kreeg om steenkool te zoeken in het Bos 't Ename. Men maakte gebruik van de meest gesofistikeerde middelen: met de wichelroede werden potentiële aders opgespoord. In het toenmalige Sjongenbosch werd een geschikte plek gevonden. Daar groef men een put die tot 115 meter diep ging. Het moet met de middelen van die tijd geen geringe prestatie geweest zijn. En toen werd het werk stilgelegd. De reden? Wel, er zijn verhalen dat het gebeurde onder druk van de steenkoolmijnen in Henegouwen die de Vlaamse concurrentie vreesden. We weten nu echter dat zich op ongeveer 115 meter diepte een rotslaag bevindt! Daar doorheen boren was met de middelen van die tijd niet mogelijk. Dus einde verhaal? Wel... niet helemaal. In 1837 wordt nog eens een poging gewaagd. Volksvertegenwoordiger Van Hoobrouck de Fiennes vroeg toen een concessie aan om steenkool te mogen delven in het bos en zijn omgeving. Aan de Administratie der Mijnen werden verschillende grondmonsters getoond. Die stalen waren afkomstig van de graafwerken in 1766. Uiteindelijk werd de concessie geweigerd omdat iemand klaarblijkelijk probeerde de kluit te belazeren. Er zaten stukjes steenkool doorheen de aarde gemengd waarvan men vermoedde dat die niet door moeder natuur daarin gestopt waren. In het perceel waar al dat graven werd uitgevoerd is nu geen spoor daarvan meer terug te vinden. Waarbij ik me afvraag wie die put van 115 meter heeft dichtgegooid. En waarmee! Dat men ondanks dit debacle later toch nog in steeds oostelijker richting is blijven zoeken, wijst op een soort goudkoorts. Tenslotte werd er in Waterschei (Limburg) steenkool gevonden en werd de droom daar verwezenlijkt. Hetgeen wel heel erg ver oostelijk van hier is.

In tegenstelling met vroegere wandelingen ging ik dit keer niet de Wolvenberg op maar begon ik bij de top. Daartoe had ik me natuurlijk uit het dal omhoog moeten worstelen. Bo-

vendien volgde het aangeduide traject maar een heel klein stukje van deze steile helling om via de Bagettenstraat weer in het rust- en controlepunt in Volkegem terecht te komen. Van daar begon het laatste stuk van de wandeling en werd het een beetje een stratenloop. Onderweg werd me een rondje om de jachthaven gegund zodat ik de daar liggende kapitale vaartuigjes van twee kanten kon bekijken. Wat ik niet verwacht had maar wat toch het

Het Liedtspark met het Liedtskasteel.

geval bleek, was dat ik nu nog in het Liedtspark zou terecht komen.

Oudenaarde heeft, voor zover ik weet, maar één kasteel: de vroegere woning van baron Liedts. Charles Auguste Liedts was een Belgisch liberaal politieke duizendpoot. Hij was doctor in de rechten en advocaat in Oudenaarde, procureur des Konings in Oudenaarde en Gent en voorzitter van de rechtbank in Antwerpen. Verder was hij voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en gouverneur van twee provincies en hij bekleedde tot tweemaal toe een ministerfunctie.

Hij onderhandelde succesvol handelsverdragen met Nederland en Frankrijk. Als minister van financiën ontpopte hij zich tot een verdediger van de Société Générale de Belgique. Na 1850 nam Liedts meer afstand van de politiek en werd hij beheerder in talrijke bedrijven. Van 1861 tot 1877 was hij gouverneur van de Société Générale de Belgique, actief gesteund door koning Leopold I. Iemand die, op onze dagen, door Jean-Luc Dehaene waarschijnlijk tot rolmodel is verkozen. Alleen leverden de vruchtbare onderhandelingen over de handelsverdragen Charles Auguste wel de titel van baron op en zover heeft Dehaene het nog net niet geschopt. Het kan nog, de man is net zeventig geworden.

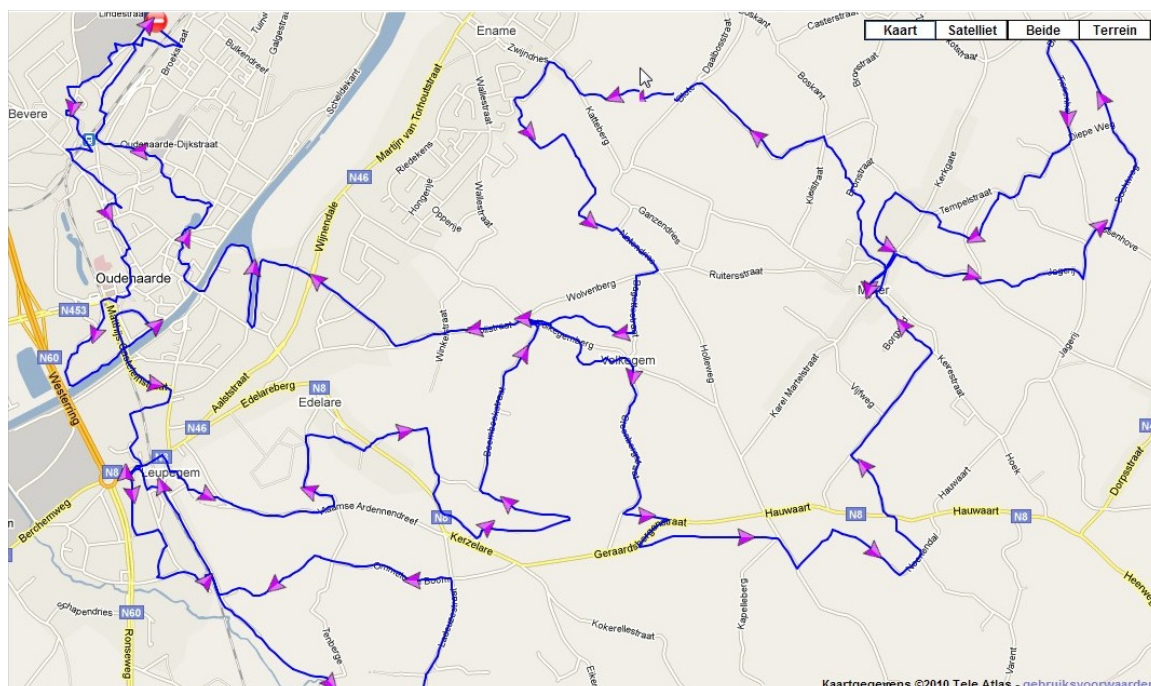
Het Liedtskasteel staat, logischerwijze, in het Liedtspark. Voorheen werd er ook wel naar verwezen als het kasteel van de Eindries. Het was in de tweede helft van de 19^e eeuw het voormalig zomerverblijf van de familie Liedts. In 1792 kocht de voorzaat van Charles Auguste, Guillaume Liedts, schepen (wethouder) van Oudenaarde het domein op de Eindries. Dat was vrij gekomen na de afbraak van de stadsversterkingen die nog door Vauban waren ontworpen. Op bevel van Jozef II werden immers al de stadsversterkingen te koop gesteld. Na de afbraak van die fortificaties had de familie Liedts daar een aardig lapje grond waar iets leuks kon op gebouwd worden. Ze legden op het domein aan de Eindries tuinen aan naar Engels model. Charles Liedts liet er rond 1860 een buitenverblijf bouwen. Het werd een witbepleisterd kasteel in neoclassicistische stijl. Charles was een uitgesproken anglofiel en, baron zijnde, koos hij als devies „All for Duty“. Deze familieleuze prijkt nog altijd op de cartouches van het huidige kasteel. Ik hoop maar dat deze leuze, gezien 's mans lucratieve activiteiten, sarcastisch bedoeld was.

De zoon van Charles, Amedée (die leefde van 1839 tot 1907), verbouwde in 1883 het oorspronkelijke pand in een eclectische bouwstijl met neorenaissance elementen. Hij liet zijn initialen in de vensterramen aanbrengen. Amedée baron Liedts bleef kinderloos en hij verloor op jonge leeftijd zijn enige zuster en zijn vrouw zodat er over de erfenis anderszins moest beslist worden. In 1907 schonk hij bij testament het kasteel en het bijbehorende park van 6 ha aan de stad. De voorwaarde was dat het onverdeeld moest blijven en dat het een publieke bestemming kreeg. De schenking omvatte verder ook een kunstcollectie, zijn bijzonder grote bibliotheek en een collectie munten en penningen. De meer dan 4000 zeer waardevolle boekbanden met uiteenlopende onderwerpen, de munten en de pennin-

gen worden bewaard in het Oudenaardse stadsarchief. In het legaat staat eveneens uitdrukkelijk dat de begrenzing van het „Park Liedts“ nooit mag gewijzigd worden en dat ook de volkstuintjes naast het park er altijd moeten blijven. Die zijn er inderdaad nog steeds, zoals ik zelf kon vaststellen.

Nabij het kasteel stond een tentje. Daar werd aan de deelnemers van de wandeling een bekertje gemeentepils aangeboden. Nu ja aangeboden... Het tijdelijke bouwseltje werd bemand (bevrouwd?) door een onvriendelijke madam die me aankeek alsof ik net uit de goot was komen kruipen. Nochtans had ik niets meer gevraagd dan of er voor mij ook een bekertje van de VMW (Vlaamse Water Maatschappij) bij was. Zelfs een antwoord kon er blijkbaar niet af zodat ik maar zelf het heft en het bekertje in handen heb genomen. Aan het water scheelde gelukkig niets. Het kon ook moeilijk verzuren zelfs al bleek de zuurgraad van de employé van de waterwinning dan schrikbarend hoog.

Hiermee was dan ongeveer het sluitstuk aan deze wandeling gebreid. Ik weet niet hoe het komt maar telkens ik tot nu toe in Oudenaarde voor een wandeling ben vertrokken, gaat het onderweg wel regenen! Ook dit keer. Om bijna stipt negen uur werd daarboven de kraan opgedraaid en werd ik getrakteerd op een broek die aan mijn benen kleefde. Eerst had ik nog lopen bedenken dat het regenakje wel in de auto had kunnen achterblijven, maar nu was ik blij dat ballast toch getorst te hebben. Later ging het zonder erg nog een paar keer dreigen. Wel veegde een plagerige zon over het landschap met brede lichtbanen als een penseel over een kleurrijk palet. Wat de reeds mooie panorama's onderweg nog eens extra in de verf zette. En, niet te vergeten: er waren ook nog de dramatische wolkenluchten boven het glooiende en hellende landschap. Wolkenluchten die sommige van onze Vlaamse en Hollandse schilders hun roem hebben bezorgd. Schilderen kan ik ze niet. Ze met blijvende verwondering bekijken kan natuurlijk wel.

Langs deze kronkelwegen liep deze marathon.

© Michel Christiaens